

УДК 372.48

О.С. ТРОХАНЯК

АНАЛІЗ ПОДІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ З ПОГЛЯДУ БЕРЕЖАНЩИНИ

Троханяк Олександра Степанівна – старший викладач Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»

У даній статті зроблено аналіз подій українсько-польської війни і визначено її особливості на Бережанщині, відзначено роль повіту та його військово-політичне значення в Галичині в період 1918-1919 рр.

Ключові слова: українсько-польська війна, повстання, Українська Галицька Армія, зброя, боеприпаси, лінія фронту, напад, протистояння.

В данной статье сделан анализ событий украинско-польской войны и определены ее особенности на Бережанщине, отмечена роль уезда и его военно-политическое значение в Галиции в период 1918-1919 гг.

Ключевые слова: украинско-польская война, восстание, Украинская Галицкая Армия, оружие, боеприпасы, линия фронта, нападение, противостояние.

This article analyses special features of occupation of Western Ukraine by Russian troops and establishing their regime in Halichyna; it also shows the problems of the population after the example of the district of Berezhany.

Keywords: the Ukrainian-Polish war, revolt, the Ukrainian Galitsky Army, the weapon, an ammunition, a front line, an attack, opposition.

© О.С. Троханяк, 2010

Характеризуючи тенденції вітчизняної історії, можна стверджувати, що однією з найголовніших була боротьба за національну незалежність, яка особливо відобразилась у проголошенні Західноукраїнської Народної Республіки та в боротьбі за її існування – українсько-польській війні.

Розглядаючи дану тему, варто проглянути її не тільки у всезагальному огляді та з позиції Львова, але й на провінційному рівні. На матеріалах Бережанського повіту можна відобразити всі тонкощі цих подій. Бережанщина виділяється поміж усіх повітів Галичини своєю колоритністю суспільних явищ та військово-політичних фактів. Західні українці, наслідуючи своїх братів Великої України, 1 листопада 1918 р. проголосили ЗУНР і швидко розвивали всі гілки державності, та поляки не погодились на проголошення Української держави і почалась польсько-українська війна. Штаб УГА знаходився в Бережанах, тому на подіях повіту можна точно подати особливість війни та її характерні риси.

Аналізуючи джерела і літературу про українсько-польську війну, виникає можливість з'ясувати різнобічність історичних фактів, що проходили в Західній Україні. До вивчених праць цієї групи належать «Історія українського війська» Крип'якевича І., Гнатевича Б., [5] «Українська державність 1917-1920» Мірчука П., [9] «Українські визвольні змагання 1917-1921 рр.» Рубльова О.С., Реєнта О.П., [10] «Історія Галицького стрілецтва», «Українсько-польська війна 1918-1919рр.» Литвина М.Р., Науменка К.Є., [7] та інші.

Особливу групу матеріалів складають історичні дослідження очевидців цих подій: генерала Омеляновича-Павленка «Українсько-польська війна 1918-1919» [3], Шухевича С. «Спомини з Української Галицької Армії (1918-1920)» [13], сотника Жигмонта Олексина «Неопубліковані спогади» [12], Ярославина С. «Визвольна боротьба на Західно-Українських Землях у 1918-1923 роках» [14].

У другій половині жовтня 1918 р. національно-політичні діячі Західної України, виношуючи мету створення власної держави, почали готуватись до слушного моменту. Українці розуміли, що поляки переслідують таку ж ціль, тому підготовка була серйозною. Йшлося тут насамперед про Львів, де польське населення становило переважну більшість. Тому Українська Національна Рада могла покластись лише на військові сили українських січовиків, та здебільшого всі українські полки австрійської армії були на італійському фронті. Слід було подумати про організацію українського вояцтва, яке служило по різних запасних і вартових частинах у Львові та інших містах Галичини. Саме ці підрозділи мали б допомогти Національній Раді революційним шляхом перебрати владу у Львові.

Отже, найважливішим постало питання: визначити, які військові сили знаходяться в повітах, скільки в них українців, винайти тих вояків, які пішли з фронтів та повернулись додому, і мобілізувати їх для захоплення Львова й повітів. Громадсько-політичні діячі збирали навколо себе

січовиків, інтелігенцію, передову студентську молодь, сільських активістів. С.Ярославин у праці «Визвольна боротьба на Західньо-Українських Землях у 1918-19123 роках» [14] про дані події пише, що вже наприкінці жовтня Національна Рада створила Комітет, який надсилав кур'єрів, переважно студентів, до повітових центрів з інструкціями, як підготовлятися до перебрання влади. Він їздив з такою місією до Бережан 28 жовтня 1918 р. в питаннях створення військової бригади. Того самого дня виїхали кур'єри й до інших міст. Щодо військових сил, то стояло завдання «перевести авіденцію військових частин на терені повіту, перевірити, скільки в них Українців, а скільки чужинців, вишукати старшин-Українців і притягнути їх до праці», а «вояків, що приїхали додому на відпустки», відсилати до коша УСС. Утворені повітові Комітети «мали тримати зв'язок з Військовим Комітетом та в назначений ним день мали одночасно в цілій Галичині перебрати владу». Головою такого Комітету в Бережанах обрано штабового полкового лікаря – полк. д-ра Осипа Ковшевича [14, 127].

Однак Національна Рада в останніх днях жовтня дізналася, що польська ліквідаційна комісія має приїхати 1 листопада з Кракова до Львова, аби перебрати владу в польські руки. Телеграфічний наказ австрійського президента міністрів д-ра Лямаша був виданий завдяки наполегливим заходам д-ра Петрушевича до львівського намісника ген. Гуйна, щоб віддав владу Українцям. Поляки переловили в Кракові цей письмовий указ й не допустили до Львова. Ген. Гуйн, не маючи наказу, не хотів віддати влади Національній Раді. Супроти цього треба було перебрати владу революційним шляхом уже вночі з 31 жовтня на 1 листопада, щоб випередити поляків.[14, 127] 31 жовтня розіслано нових кур'єрів по повітах, щоб у тім самім часі перебрали владу.

У Львові ґрунт уже був до деякої міри підготовлений. Військовий Комітет встиг уже zorganizувати українських старшин та втаємничити їх у свої плани. С. Ярославин повідомляє, що українського вояцтва у Львові було всього близько 1200 чол.[14, 127-128]. Тому очікували підкріплення з усіх повітів Галичини.

Переворот українцям вдавсь. О 4 годині ранку над Львівською ратушею замайорів синьо-жовтий прапор. Всі державні та адміністративні будинки і важливі об'єкти були зайняті українською владою. Та поляки готували протинаступ.

Українці збирали підмогу Львову. В Бережанах «на мобілізаційний заклик почали зголошуватися покликані, а частинно добровольці. В першу чергу zorganizовано вартову сотню, доповнено ряди жандармерії». І в перші дні листопада до Львова відійшов перший кур'єр [1, 158]. І.Крип'якевич і Б.Гнатевич детально аналізують створення груп захисту Львова. Піддаючи ретельному науковому розгляду їхні записи, простежуємо, що в всій Галичині в листопаді 1918 р. створювалися

військові загони, найперша утворилася на сході, головне із сотень УСС – це група «Схід», на півдні Львова повстала, теж із ініціативи відділів УСС – група «Старе Село». Обидві вони стали зав'язком Львівського фронту і вже з кінцем листопада та з початком грудня повели перші удари на Львів, з метою відібрати його з рук поляків. Проти польських відділів, що намагалися у грудні зайняти північну Галичину, створилася група «Північ» із такими підгрупами: сокольська, угнівська, белзька, равська, яворівська й янівська. Ці групи повставали поступово, залежно від подій, і спершу оперували зовсім самостійно. У грудні їх віддали під одну команду, а в другій половині січня створили з них I корпус, що широко держав фронт на північний захід і на північ від столиці краю. Нарешті проти Перемишля, що в листопаді опинився в руках поляків, створено групу «Південь». Вона стала ядром III корпусу, що держав фронт від р. Верешниці на захід аж до Карпат. Групу «Південь» створили спершу самостійні бойові групи: щирецька, рудецька, круксницька, хирівська (Глибока) й карпатська. Осідком команди групи був Самбір, а потім – Стрий. Протягом грудня-січня проведено основну реорганізацію армії, що й дало змогу командувати всім фронтом [5, 482-485].

Поляки виявилися досить неслабкою силою і щодня піднімали військові повстання, захоплюючи то ту, то іншу частину міста. Для діяльності держави необхідно було обрати уряд, і на 22-26 листопада 1918р. призначили вибори. Тому саме день 22.11.1918 поляки обрали на проведення особливо великого повстання, на яке зібрались всі жителі польської національності Львова і підключились польські війська, які на цей час вже стояли під Львовом, очікуючи слушного моменту. Польські повстанці перемогли, примусивши українців залишити владу в місті. Відійшли з боями і українські січовики. Це повстання переросло в польсько-українську війну, яку умовно можна поділити на 3 етапи: 1 етап: від 22 листопада 1918 р. до кінця лютого 1919 р.; 2 етап: березень – кінець травня 1919р.; 3 етап: початок червня – 16 липня 1919р.

Перший етап від 22 листопада 1918 р. до кінця лютого 1919 р. коли з української сторони – формувались війська УГА, а з польської сторони – велись постійні набіги на січовиків та цивільне населення з метою залякати їх і щоб ті відмовились від задуму створення незалежної держави ЗУНР.

Боротьба ще велась шляхом партизанських нападів одних на інших і вже стояло важливим створення власної військової сили для захисту державних інтересів. Про організацію армії для оборони Львова згадує С.Шухевич,¹³ говорячи, що у всі повіти було направлено військовиків, аби підтягнути всі частини в одне місце і надати їм спільну організацію. Ці загони діяли самостійно, вони давали відсіч полякам, та, як висловився Я.Сопотніцкі, мали вартість швидше «озброєного

натовпу ніж бойової сили» і не були об'єднаними, поляки не оцінювали їх як серйозну силу [18, 24], тому слід було організуватись. Це важке завдання взявся виконувати полковник Мишковський. Після його проекту армія мала ділитися на дванадцять піхотних бригад підпорядкованих наразі просто Начальній Команді Галицької Армії. Кожну бригаду визначено числом – від 1 до 12 і кожна з них діставала свій окремий доповнюючий округ, крім першої бригади – Українських Січових Стрільців, яка доповнювалася з цілої України добровольцями. Бригади мали складатися з чотирьох куренів піхоти і відповідної кількості кавалерії, артилерії і технічних відділів.

Першу бригаду становили УССи. Склад тієї бригади поповнявся добровольцями з цілої Галичини. Інші бригади були пов'язані під мобілізаційним оглядом з військовими округами і тому вони, крім порядкового числа, мали теж назву округи: 2-га коломийська, 3-тя бережанська, 4-та золочівська, 5-та равська, 6-та сокальська, 7-ма львівська, 8-ма самбірська, 9-та угнівська, 10-та яворівська, 11-та стрийська і гірська. I-ий Корпус з осідком команди у Камінці Струмилівій зайняв відтинок фронту Сокаль – Жовкла – Яворів, II Корпус з осідком команди в Бібрці оточував Львів, III Корпус з осідком команди в Стрию і утримував відтинок фронту Львів – Карпати [9, 318].

У листопаді, на розпорядження Державного Секретаріату Військових Справ з 13 листопада 1918 р. відносно «Адміністративного поділу території Української Народної Республіки», в Бережанах створено Окружну Військову Команду, якій підлягали повіті: Бережани, Бібрка, Підгайці, Рогатин та Перемишляни. ДСВСправ призначив отамана д-ра Осипа Ковшевича окружним командантом тієї округи [2, 216].

В своїх спогадах ген. Омелянович-Павленко говорить, що армія, яка формувалася, була на початках дуже слабкою і що «загальний бойовий склад армії не підносився вище 15-ти тисяч з щось 40 гарматами. Харчовий склад треба було рахувати подвійно. Озброєння було дуже різноманітне. В артилерії найбільшим калібром була дуже цінна для тодішніх наших операцій 15 сент. Гармата. Технічних засобів не було зовсім». Всі фронтіві частини жили, так би мовити, за власний рахунок. І хоч це була військова організація, та вона ледве-ледве «головно з ініціативи низів, пробувала стати на власні ноги» [3, 12].

Тісніший штаб Начальної Команди оставався даліше в Бібрці, а ширший штаб у Бережанах [13, 107]. Для історії провінційного містечка Бережани – це дуже важлива подія, тому бачиться необхідним дослідити плин українсько-польської війни і всі її етапи в погляді з Бережанського повіту. Саме на Бережанщині проходить формування Української Галицької Армії, саме тут проходять усі необхідні підготовки до завоювання і

утримання влади в Галичині, забігаючи наперед, важливо сказати, що в першій і в третій етапи штаб УГА перебував у Бережанах, тому події війни безпосередньо пов'язані з даним повітом.

З самого початку організації військової сили виявились всілякі неузгодження. Із описів Кузми О. [6, 247-249] можна зробити висновок, що найважливішим завданням військової влади в краю було творення української армії шляхом мобілізації бойових сил. Мобілізація по повітах ішла дуже повільно, з великими недомаганнями, без узгодженого плану. Майже в кожному повіті мобілізація обіймала іншу шкалу річників, обертуючись між 18 та 40-им роком життя. В одних повітах був надмір і запаси марнувались, у других багато потрібних воєнних матеріалів не вистачало або й зовсім нічого не було. З початком мобілізації в одних повітах було багато крісів, амуніції, мундирів, а мало людей, деінде багато людей, та не було іншого. Звідси біганина на всі боки, безпорадність і в результаті застій у призовній роботі. Про якесь планомірне розділення воєнних засобів по повітах не було й мови. Великою перепоною у військовій організації була також недостатня залізнично-транспортна комунікація, що після державного перевороту попала в застій. Треба було послугуватись возами та кінними посланцями. В багатьох повітах призив проходив на власну думку, повільно і недбало, ставлячи на перше місце локальні справи, а на Львів махнули рукою. А тим часом українське воєнне становище у Львові вимагало негайної допомоги, готових боездатних сил. Досить цікаві моменти організації Української Галицької Армії знаходимо в праці Рубльова О.С., Реєнта О.П. «Українські визвольні змагання 1917-1921рр.», де вони вказують, що керівники новоутвореної держави й насамперед військові, терміново шукали союзників у боротьбі за незалежність. Зрозуміло, що на їхній заклик відгукнулася Українська Народна Республіка. Директорія УНР надіслала до Галичини козацький загін ім. Гонти на чолі з отаманом Андрієм Долудом, Козятинську стрілецьку бригаду полковника Кравчука (близько 1 тис. стрільців і старшин), артилерійську бригаду. 10 грудня прибув Михайло Омелянович-Павленко (1878-1952 рр.), обійнявши командування Галицькою армією. 40-річний генерал мав значний бойовий досвід, брав участь у російсько-японській та Першій світовій війні, де командував гвардійським полком, був начальником штабу корпусу; за Центральної Ради командував бригадою, дивізією [10, 289].

Виникла проблема з постачанням зброї та боеприпасів для УГА і її також вирішували різними способами, як, наприклад, про село Надрічне Бережанського повіту згадує Вас.Савчук: «Побували у Дрищеві підрозділи мадярів і чехів. Саме чеських вояків у листопаді 1918 р. сільські патріоти роззброювали іменем ЗУНР [11, 485-486]. Щодо озброєння армії були й інші шля-

хи. Перша світова війна закінчилась і німецькі та австро-угорські солдати повертались з фронтів, як згадує сотник Жигмонт Олексин: «Безконечне число военнополонених мандрувало до Австрії та Німеччини через Бережани на захід. Неодіти, виголоджені та виснажені, напередодні зими, а все те піхотою, бо залізниця як слід не налагодилась. Якийсь стихійний гін підштовхував поворотців все вперед і вперед! Сідали вони по ровах при дорогах, щоб відпочити. Перестуджувалися, вив'язувалися недуги. Останніх сил добували, щоб тільки даліше прямувати. Врешті знеможені падали на дорозі, щоб померти в ровах... Народ, як міг, так рятував ці жертви чотирилітньої війни, не було ні ліків, ні лікарів. Українське жіноцтво в Бережанах зорганізувало на периферіях міста дві кухні. Варили чай, зупи – підсилювали недужих, а було між ними немало земляків» [12, 214]. Стан солдат австро-угорської та німецької армії, що повертались додому, був надзвичайно тяжким і за теплу їжу і спокійну ніч ці бідні й замучені вояки були готові віддати свою зброю і боєприпаси в замість на документ уряду ЗУНР про їх конфіскацію, а також розповідали про склади зброї чи захопані спорядження на полях бою. Так було знайдено великий склад зброї і боєприпасів у складських приміщеннях підвалів Бережанського замку, в підземному переході з фортеці до монастиря, розкопано під лісом на горі Лисоні. Жителі повітів збирали зброєю де могли: на полях, у лісах, по домівках і везли в Бережани, де знаходився штаб УГА [12, 214-215]. Тож населення Бережанщини всіма силами допомагало організації військ УГА та його озброєнню.

Начальником штабу армії було затверджено полковника російської армії Євгена Мишковського (1882-1920рр.). Він став автором і душею докорінної реорганізації галицького війська, а фактично – створив до січня 1919 р. нову сучасну армію. Тоді на базі невиразних бойових груп було створено три корпуси по чотири бригади в кожному. Бригада складалася з 3-5 куренів піхоти, до яких входили технічні й допоміжні відділи. Курінь включав три стрілецькі й кулеметну сотні. Сотня містила в собі три чоти.

Хоч війна проводилась із змінним успіхом, Львів постійно залишався в руках Польщі, а також і одинадцять українських повітів. Уряд ЗУНР переїхав у Тернопіль, а штаб УГА і надалі залишався в Бережанах. Ген. Омелянович-Павленко пише, що вже листопадові бої в Галичині дали змогу прийти до висновку, що українсько-польська боротьба не обмежиться партизанськими випадками сторін, а набере характеру правдивої маневрової війни. Події на початку грудня підтверджували цей висновок. Тому, готуючись до тривалої боротьби, Начальна Команда передусім підтримувала всім своїм авторитетом як у колах політичних, так і військових вже установлену думку, що апаратом боротьби повинна бути регулярна Українська Галицька Армія. Команда

не відкидала також і партизанських операцій, але тільки на другорядних ділянках [3, 14].

Тож перший етап: «Від того часу, коли польська Начальна Команда в Варшаві погодилась вислати військову допомогу польським повстанцям у Львові, місцевий конфлікт переходить на українсько-польську війну». «Тим то, щойно день 21 листопада треба вважати за початок цієї війни, що покінчилась насамперед збройною окупацією, а потім прилученням Галичини до польської держави» [5, 486-498]. А напередодні: «Дня 20 листопада приїхав до послуг польської команди у Львові сильний загін із Кракова під проводом полк. Токажевського. Він мав 1370 добре вишколених піхотинців і 8 гармат; другого дня приїхав до Львова ще один відділ під команду ген. Рої. Тоді і чисельна перевага була вже по стороні поляків. Противник повів окрильний маневр на півночі й на півдні. Тут польські відділи загналися окружним шляхом поза український фронт аж на Личаків, а їх кіннота – під Винники» [5, 479]. 22 листопада поляками було захоплено Львів, уряд переїхав до Тернополя і проводив вибори. Завдячуючи вмінням отамана Краса, полякам не вдалось оволодіти Самбором. На початку грудня почалися бої за Хирів і 5.12 Хирів було звільнено, та за декілька днів поляки знов захопили цю місцевість, а також Рава Руську і Перемишльський залізничний вузол. Українці дещо перемогли під Львовом і здобули підступи на його південну частину – село Зубри.

З 10 грудня 1918р. із груп «Схід», «Старе Село», «Щирець» і «Наварія» сформовано Другий корпус під командуванням М.Тарнавського з бригадами УСС, Бережанською, Золочівською і Коломийською. Корпус стояв у облозі Львова і тому отримав найменування Осадного [7, 88] Очевидці розповідають, що в Бережанах створювались різні військові формації, які відходили з Бережанського запасного коша під Львів, їх розподіляли до різних фронтів груп. У січні чи лютому 1919 р. була організована «Бережанська Бригада», яка ввійшла до складу II Корпусу під команду полк. Тарнавського [4, 270].

Щодо докладних даних про численність УГА, Р.Матейно і Б.Мельничук, досліджуючи дане питання, вказують, що не встановлено точної кількості, оскільки не збереглися такі дані. Згідно з приблизними оцінками загальна численність УГА на 18 листопада 1918 року становила 50 тисяч чоловік, у тому числі до 25 тисяч багнетів та шабель при 40 гарматах. У січні 1919 року армія ЗУНР нараховувала вже 70 тисяч чоловік та 60 гармат, а влітку того ж року – до 100 тисяч чоловік, маючи на озброєнні 160 гармат, 550 кулеметів, 20 літаків [8, 49].

22–23 грудня 1918 року в Бережани, до старовинного замку над Золотою Липою, де розмістилася Начальна Команда ГА, з тимчасової столиці республіки – Тернополя прибули президент Євген Петрушевич, полковник Дмитро

Вітовський, вищі старшини армії. На нараді розглядався план ведення війни. Генерал Омелянович-Павленко повідомив, що бракує сучасного озброєння, боеприпасів, обмундирування. Одне слово, вести широкі бойові дії неможливо. Тому вирішили головні сили зосередити для визволення Львова [7, 90-91].

Почалась підготовка до нового наступу, який було визначено на 27 грудня. І.Крип'якевич вказує, що до групи «Старе Село» підтягнуто 4 нові курені: 1 станіславський, 1 бережанський, 1 коломийський, нарешті 1 з бригади У.С.С. Гармату скріплено, на яких 10 батарей, між ними кілька 10 цм. габвиць і 1 далекострільна (наддніпрянська). До щирецької групи спрямовано наддніпрянську Козятинську окрему піхотну бригаду, в силі яких 1.200 крісів зі скорострілами та гарматою. Вся ударна група налічувала яких 4.000 крісів і біля 16 батарей [5, 490]. Це була на тодішні умови доволі велика сила і в Начальній Команді рахували, що нею зможуть здобути Львів. Але поляки, дізнавшись про наміри Начальної Команди, вже зарання ослабили її плани. Під Львовом виставили залогу. В свою чергу поляки також підтягнули нові частини, твердо закріпились у Раві Руській і 21-27 січня провели наступ проти Угнівської й Равської груп, щоб знищити праве крило 1 корпусу. Слабші українські сили відступили і поляки зайняли Угнів і Белз та вирушили на Кристонопіль, але, ослабивши свої сили, піти далі вже не змогли.

6-7 січня 1919р. польські війська під командуванням ген. Ромера перемогли оборонну лінію групи «Північ» під Равою Руською, зайняли Жовкву, Куликів та увійшли до Львова. І тепер стало ще важче вибити поляків з міста. Та українська сторона не зламалась і 11 січня повила наступ на Львів і мала деякі успіхи. Після цих боїв бойова лінія намітилась навколо міста Львів. Почались наступи обох сторін одних на других, але в загальному сили були однаковими і перемінних успіхів не було. Після цих боїв на фронтах запанувала тиша до середини лютого. В тому часі відбулась реорганізація УГА в корпуси і бригади, штаб переїхав з Бережан до Ходорова, підготовлено запасні частини.

УГА знов пробує звільнити Львів від поляків і 11 січня 1919 р. почався ще один наступ, та він не був добре підготовлений і зазнав поразки. Литвин М. та Науменко К. зазначають, що у перший день операції вдалося просунутись вперед. Курінь ветерана легіону УСС Зенона Московського енергійною атакою ввірвався у південні околиці міста. Водночас Бережанська і Коломийська бригади зав'язали бій за Сихів, а золочівці – за Винники. Та, підтягнувши резерви, на другий день поляки відбили Скнилів і потіснили січовиків. Але тут же бригада Микитки здійснила маневр у фланг противника, захопила околицю міста – Персенківку і змусила ворога відступити. Доля міста висіла на волоску [7, 92].

Про події грудня 1918 р. – січня 1919 р. і те, як їх оцінювали поляки, знаходимо в праці Марєка Фігури, де він пише, що в газеті «Dziennik Poznanski» вказується автором статті, «думаю при тому, що війна тільки починається, і не можна було легковажити бойові сили Русинів, які швидко організовували армію, масово закликаючи чоловіків до захисту, а кадровий недостаток розв'язують через набір німецьких та австрійських офіцерів. Можуть також надіятись на невелику допомогу Петлюри, якого 40 тисяч жовнірів мали вирушити до Східної Галичини» [16]. «Dziennik Bydgoski» розказував про оточення Львова 60 тисячами Русинів, які разом мали розміщений захист двісті тисячної армії, в час коли «сили польські тимчасом дуже слабкі і тільки богатирською хоробрістю тримають охорону міста» [15]. Зрозуміло, що польська преса, з метою надати слави польської хоробрості, придумали, що в українців 200-тисячна армія. Але, спираючись на такі видумки і на «польські дискусійні акції» щодо Східної Галичини, а також тривалого спору про кордон з німцями, є справою коаліції взнати про неможливість підготовки Польщі до оборони «перед навалюю більшовиків, які нам погрожували зі сходу», а «тепер одночасно війну не були ми в стані проводити» [17] і звернулись по допомогу до цієї «коаліції», тобто Антанти, яка і дала військову допомогу.

Начальна Команда УГА розробила новий план, за яким III корпус мав зайняти лінію Львів-Перемишль, після того II корпус – зайняти місто Львів і потім – об'єднані українські війська мали зайняти Перемишль і лінію Сяну. 16-17 лютого 1919р. почався рішучий наступ українських підрозділів, та сили були нерівні і вже 19 лютого – контрнаступ поляків. 22-23 лютого українці вистояли, з польської сторони були великі втрати і виникла можливість повести бій до перемоги та почались польсько-українські переговори і тимчасово укладено перемир'я.

Переговори велись двічі, головували на них представники Антанти, які, не прикриваючись ніякими мотивами, підтримували Польщу, бачачи в ній доброго союзника проти Німеччини. Війна проходила із змінним успіхом то одної, то другої сторони, неодноразово був відчутний момент можливості перемоги УГА та нестача зброї й боеприпасів стала найвизначнішим чинником поразки ЗУНР.

Підводячи підсумки, слід відзначити, що український народ постійно виношував думку про створення власної держави і коли закінчувалась Перша світова війна, надіявся, що саме настав час до здійснення цих намірів. Добитись мирним шляхом передачі влади українцям не вийшло і передові громадсько-політичні активісти вночі з 31 жовтня на 1 листопада 1918 р. перебрали владу в свої руки шляхом військових сил. Та поляки 22 листо-

пада 1918 р. зуміли відвоювати Львів. Уряд ЗУНР переїхав у Тернопіль, а штаб Української Галицької Армії формується і діє в Бережанах. Тому Бережанщина стає найважливішим об'єктом польсько-української війни, саме тут проходять всі важливі обговорення, планування, наради, формування армії і т. ін. На кожному етапі війни українці віддавали всі свої сили і вміння, вели нерівні бої та, враховуючи

значну перевагу Польщі у військових силах та допомогу їй зі сторони Франції – підрозділами Й.Галлера та зброєю й боєприпасами, УГА зазнала поразки. На прикладі Бережанського повіту можна простежити всі моменти перебігу подій українсько-польської війни, дотримання всіх вказівок уряду, взяти ситуацію, яка склалась поза Львовом на повітовому рівні, в провінціях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бережанщина в спогадах емігрантів. Під ред. Волинець Н.І. Книжково-журнальне видавництво «Тернопіль». 1993.
2. Бережанська земля. Історико-мемуарний збірник. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто. Видавець: Комітет «Видавництва Бережани». 1970.
3. Ген. Омелянович-Павленко-старший. Українсько-польська війна 1918-1919. Прага. 1929.
4. Дарія и Томаш Наленч. Юзеф Пилсудский. Легенды и факты. Москва. 1990.,
5. Крип'якевич І., Гнатевич В. Історія українського війська. Випуски 7 - 12. Репринтне видання І.Тиктора у Львові 1936. Тернопіль. «Збруч». 1992.
6. Кузма О. Листопадові дні 1918р. Львів. 2003.
7. Литвин М.Р., Науменко К.Є. Історія Галицького стрілецьтва. Львів. «Каменярь» 1991.
8. Матейко Р., Мельничук Б. Военними дорогами синів Галичини. Українські січові стрільці на Тернопільщині. Тернопіль. 1991.
9. Мірчук П. Українська державність 1917-1920. Філадельфія. 1967.
10. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. Т.10. Київ. В-во Альтернативи. 1999.
11. Савчук В. Надрічне. // Бережанська земля. Т.2. Історико-мемуарний збірник. Торонто – Нью-Йорк – Лондон – Сідней – Бережани – Козова. 1998.
12. Сотник Жигмонт Олексин. Неопубліковані спогади.// Сотник УГА Бігус Петро. Про це й те на тлі 1 листопада 1918р. в Бережанщині. Торонто, Онтава. Канада «Гомін України». 1958.
13. Шухевич С. Спомини з Української Галицької Армії (1918-1920). Ч.1. Львів. В-во «Червона Калина». 1929.
14. Ярославин С. Визвольна боротьба на Західньо-Українських Землях у 1918-1923 роках. Філадельфія. 1956.
15. Dziennik Bydgoski. 11/15.01.1919.// Figura V. Konflikt polsko-ukrainski w prairie Polski Zachodniej w latach 1918-1923. Poznań. 2001.
16. Dziennik Poznanski. 14/18.01.1919.// Figura V. Konflikt polsko-ukrainski w prairie Polski Zachodniej w latach 1918-1923. Poznań. 2001.
17. Dziennik Poznanski. 18/23. 01.1919.// Figura V. Konflikt polsko-ukrainski w prairie Polski Zachodniej w latach 1918-1923. Poznań. 2001.
18. Sopotnicki J. Kompanja polsko-ukrainska: Djswiadczenia operacyjne i bojowe. Lwow. 1921.